

Uredništvo i uprava ZAGREB, MASARIKOVA 28a Telefon 67-80 Uredništvo in uprava na Slovensko in slovenski del Julijske Krajline LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRJA

Narod, koji se odrece ma i jedne stope krvi i znojem otaca svojih natopljene zemlje nije dostojan da se nazivie narodom

KRČKI KALENDAR

Pred kratko vrijeme izdalo je Društvo Krčkih Hrvata u Zagrebu svoj kalendar, koji sada izlazi već četvrtu godinu. To je veoma značajna činjenica koja je i za nas od interesa, pa smo stoga i odlučili da govorimo o ovogodišnjem kalendaru i to upravo na ovom mjestu.

Što se tiče sadržaja, kalendar je ispunjen pretežno, tak mogli bismo reći isključivo materijalom, koji se odnosi na Krčkanu (otočanu) i na njihov Krk. Naročito razdoblje otoka Krka, Narodne pjesme s otoka Krka, Iz povijesti najstarijih općina, Sličica s izborna u Bakli godine 1873. Zvonik stolne crkve u Krku, Nekli mjesni obitelji u Bakli, Popis umjetničkih spomenika na Krku itd. — to je samo nekoliko naslova iz priloga, što ih donosi ova mala stupačasta edicija na nekih 120 stranica, pored drugih priloga literarnoga, historijskoga i gospodarskoga karaktera.

Surađnici su lakodjeri — barem koliko su nama poznati — isključivo krčki kulturni i javni radnici (Dr. Niko Matanić, Fran Barabalić, Dr. A. Boujanić, V. Stefančić, Dr. V. Frančić, Nikola Žic i dr.), a ne-Krčkanin je valjda samo dr. A. Schneider, koji je tu zato, jer je iz listopada Jugoslavenske Akademije (12 godine 1934.) prenesen njegov popis umjetničkih spomenika na otoku Krku.

Osim po ovom sadržaju i surađnicima Krčki kalendar je krčka edicija još i po svojoj namjeni; kalendar je namijenjen Krčanima gdje god se oni nalazili u prvom redu, a onda naravno i ostalima, koji se pobliže interesiraju za ovaj otok, koji je do konca svjetskoga rata teorijom sastavni dio Istre.

Naglasili smo ova tri momenta, koji daju biljeg Krčkom kalendaru, da podučimo liku jedna mala sredina, jedna mala zajednica kao što je otok Krk mođe preko svojih pripadnika, koji žive u Zagrebu, izdati vlastitim sredstvima, vlastitim snagama svoj godišnji kalendar, koji izlazi sada i to već četvrti put i koji — kako čitamo u osvrstu pri koncu kalendara — nalazi na dobar odasie.

Kalendar je već do danas — vešt se u spomenutom osvrstu — imao pozitiven rezultat u budjenju interesa za otok na samo kod same otoka i krčkih iseljenika, nego i kod ostalih ljudi... Surađnici se kalendara muče, a otokovima je po cijelom svijetu drag gost, svijest i ljubav otokana se lude.

Primenjimo sada ove momente na naš zavičaj, na broj naših ljudi u starom kraju, na nas otvle i na naš broj, na potrebu našega staroga zaričaja i naše odvje, sjećimo se kako bi i naše redove trebalo porzati jačim nitima zajedničke svijesti i solidarnosti, imajmo na umu kako je po potrebu širiti poznavanje i razumijevanje za naše ljude i naš kraj — pa će se odmah vidjeti, kako bismo bez sunniti i mi trebali i morali imati ono, što imaju Krčani, kojih je daleko manji broj od nas, kojih ukupno na cijelom svijetu valjda nema ni polovica od onoga broja, koliko nas Hrvata i Slovenaca ima samo u Jugoslaviji.

Vrijedno se otoku zavistiti pa uraditi da ono što imaju Krčani, koji osjećaju da je njihov Krk — kako se u kalendaru na jednom mjestu veli — jedna kulturno-historijska jedinica, možemo i moramo učiniti i mi. Ne radi se o samom kalendaru — koji nam je ustalom od velike potrebe — već se radi o radu na svemu onome, što može poslužiti boljoj povezanosti naših redova i boljem poznavanju našega kraja i promicanju interesa naš kao cjeline čvrsto porzane s našim krajem.

Ne mislimo govoriti poljanje o samom kalendaru. Nabacili smo tek nekoliko općinitih misli, koje su nam se nametale istaknući ovo malu knjizicu, koja je svakako do kaz inicijativu i kulturne zrelosti onih, koji su je izdali. Ipak želimo upozoriti na uvodni članak kalendara: Naročito razdoblje otoka Krka, što ga je napisao narodni zastupnik Dr. Niko Matanić.

Pisac daje presjek povijesti otoka Krka, koji je u svojoj kulturno-historijskoj prošlosti prošao kroz više kulturno-historijskih razdoblja. Ureok tome je, veli Matanić, u življenju što je otok Krk zajedno s ostalim istočnim jadranskim primorjem na razmeđju istoka i zapada — na križanju talijansko, od nozno talijanstva i hrvatstva. Pisac razlikuje prvo razdoblje u prošlosti otoka Krka: prvo počinje naseljenjem otoka po nama Hrvatima, a onda vladavom Bizanta i hrvatskih kraljeva. Drugo razdoblje obuhvaća eru vladanja krčkih knezova Frankopana, treće mletačku, četvrtu austrijsku vladavinu, a peto — sadanje razdoblje, koje traje od konca svjetskoga rata došno od prestanka talijanske okupacije.

O trećoj, mletačkoj fazi, Matanić veli, da je Mletčanima bilo glavno gospodarska eksploatacija otoka Krka i politička vlast nad njim, dotim nisu išli za tim, da bi iz er-

INDUSTRIJSKA LUKA V TRSTU

Zakonski načrt ital. ministrskega sveta

Italijanski ministarski svet je 22. januara t. l. sprejel zakonski načrt, ki odobrava izdatke za ustanovitev in razširitev industrijskega pasu v tržaški luki.

Ta ukrep ni prišel nepričakovano in je ne nujen korak o postopni preureditvi ekonomskega življa v Trstu. Po teritorijalni in politični izpremembi, ki je nastala v zaledju Trstu po svetovni vojni, je bilo gospodarsko življenje zaeto v živo. Kakor priznavajo sedaj sami italijanski gospodarski krogi, se je v letih 1919. do 1924. Trst boril za življenje in smrt. Promet preko Trsta so ogrožale težne poti proti severu in po Donavi k Crnemu morju ter preurejena gospodarska evolucija tržaškega zaledja. Prvotno so skušali z raznimi ukrepi biti kos nelzprosnim konkurenci, toda vsi ti ukrepi so bili brez pravega uspeha, kajti gospodarske prilike v Podunavju in na sosednjem Balkanu so se bile popolnoma izpremenile.

Zato so začeli premišljevat i radikalni izpremembi gospodarskega življenja Trsta. Iz skoro izključno trgovinskega mesta naj bi nastalo pretežno industrijsko mesto. Če so prej več kot štiri petine vsega gospodarskega življenja odpadale na trgovine, naj bi sedaj bilo obratno. Jedro gospodarskega življenja naj bi bila industrija, ki bi s svoje strani ojačila tudi trgovino.

Ze leta 1927. so zaradi tega ustvarili Industrijsko cono, ki obsega občine: Trst, Milje, Tržič, Nabrezino, Divačo in Dolino. Vse to ozemlje, ki neposredno obdaja Trst, utira od tedaj rane inancijske ugodnosti. Ta cona je bila prvotno ustanovljena le za krajši rok, da bi se namreč tako omogočila industrijska izlacija. Očitno uspehi niso bili najboljši, zato se je rok drakrat podaljšal, zadnjič v začetku 1934.

Medtem pa so nastale druge važne izpremembe v zaledju Trsta. Najprej je prišel anslus, nato si je Nemčija priključila Sudele in končno je nastal Češkoslovski protektorat. Spritno teh novih izprememb v zaledju niso več zadostovali prvotni ukrepi. Industrijalizacija Trsta je zahtevala, naj se na ožjem ozemlju nudijo vse potrebne ugodnosti za uspešno delovanje tovarn. Zato sta predvsem potrebna neposredna bližina morja, tako da ladje lahko pristanejo pred samimi tovarnami, in hitra zveza z zaledjem po kopnem.

Želje v tem smislu so politični in gospodarski zastopniki Trsta že julija meseca 1939. iznesli samemu načelniku vlade, ki jih je v principu sprejel. Nepričakovana izprememba na Poljskem, ki je imela svoj odmev tudi na gospodarsko življenje Trsta, je nedvomno pospešila najnovejše ukrepe.

Industrijska cona v lastno luko ho na ozemlju med staro rafinerijo petroleja pod Sobotnjakom pri Škedinju in livilom Rozandre. Nova rafinerija Aquila je južno od tega ozemlja. Da bi ladje lahko pristajale v neposredni bližini, bodo izkopali poseben kanal, ki bo 100 m širok in ki bo dostopen ladjam do 10.000 ton. Zelezniska proga se bo podaljšala za Sobotnjakom prav do središča industrijskega pasu. Preskrbeli bodo tudi za primerne vodne naprave in za napeljavo električne energije Ozemlje bo obsegalo skoro dva milijona kvadratnih metrov. Na severovzhodnem delu prav pod Kasilijonom je določen prostor za zgraditve novega naselja kjer naj bi imelo stanovanje delavske družine. Preracunjen je za kakih 5000 oseb.

Ves načrt bi se moral izvesti v dveh letih, odnosno najkasneje v treh letih. V tem času naj bi morala tudi industrijska podjetja že začeti graditi svoje tovarne, tako da bi lahko začela poslovati, ko bi bil kanal gotov.

VOJNA ŠKODA

Ko je naša država pred približno 18 leti dala državljanom bivše kraljevine Srbije odškodnino za škodo, smo tudi mi takrat pozabljeni jugoslovanski državljani pričakovali da dohimo tudi odškodnino za škodo, ki nam jo je povzročila svetovna vojska, posebno vojska iz Italijo na Goriskem, v Dalmaciji in na obmejnih krajih Kranjske.

Vsled tega je tudi večina vojnih oškodovancev prihajala že takrat vojne škode. Te prijave pa še do danes niso rešene. Koncem meseca maja 1939 so naši listi prinesli obvestilo, da so se prijave naših vojnih škoda poslane kraljevski banki upravi dravske banovine v Ljubljani da ugotovi dejansko stanje in višino celokupne škode. Nadejali smo se, da se bo to v kratkem zgodilo. Pred približno enim mesecem pa je bilo zopet v časopisu, da so naši ministri po-

kazali naklonjenost za rešitev te vojne odškodninske zadeve in da se v ministrstvu pripravljala načrt zakona s katerim se določajo vse formalnosti glede ustanovitve sodišče za ocenitev vojne škode in načina likvidacije ter izplačila te škode. Pisano je bilo, da bo ta načrt končno redigiran in predložen ministarskemu svetu. Preteklo pa je od tega časa že več nego mesec dni in vsa zadeva še vedno počiva in bojimo se da se bo stvar zopet zavlačevala. Če pomislimo, da so vse države, ki so bile v svetovni vojni, svoje civilne državljane oškodovale za vojno škodo, si lahko mislite kako grenke občutke povzročajo pri vojnih oškodovancih tako zategovanje odškodninske stvari, na rešitev katere čakajo že nad 20 let.

Vojni oškodovance

kara tetisnudi staro hrvatski jezik, a nisu uspjeli da to učine ni u javnom životu. Nakon stoma mletačke republike dolazi na Krk austrijska vladarina, koja traje sve do konca svjetskoga rata. Otok Krk postaje politički, a pomalo i kulturno a što je najglavnije i gospodarski sastavni dio istarskoga kopna.

Svjetski rat je tome učinio kraj, što je gospodarski štetno djelovalo na otok Krk. koji se našao u poznoj situaciji i mora se ponovno orijentirati prema hrvatskom kopcu, s kojim nije nikada prekinuo svrveze. To je najnovije razdoblje otoka Krka. Na koncu veli Matanić, da valja biti na ristu s time, da su gospodarske veze sa zapadnom stranom prekinute i da sva nastojanja moraju ići za tim, da Krk bude stvarno u svakom pogledu sastavni dio, zapravo nastavak hrvatskoga kopna. Otok Krk vraćio se konačno i ostaje za uvijek u to plom, mekanom i plodnom krilu majke Hrvatske.

To su zaključne misli Dra Nika Matanića, kojima je pravilno određen politički, narodni i gospodarski položaj otoka Krka, koji mi i dalje smatramo jednim dijelom Istre ne misleći naravno pri tom, da bi možda trebalo skrenuti orijentaciju Krka u

suprotnom pravcu od one, koju ističe Matanić, jer svi oni razlozi gravitacije o kojima govoriti mogu se prolegnuti i na Istru. To što mi govorimo o Krku kao dijelu Istre, činimo radi njegove povezanosti s Istrom u prošlosti, povezanosti koja se odnosi — kako primjećuje i Matanić — u političkom, kulturnom i gospodarskom pogledu, a koja je sada nasilno prekinuta. Ta se povezanost odnosi i u srodnosti mentaliteta starih slojaca, u povijeci, u narodnoj pjesmi, u obitajima i t. d. Konačno ta povezanost Krka s Istrom dala je istarskim Hrvatima i nica istaknutih muzeva u prošlom stoljeću, a i potkrovnog ovoga stoljeća, kojima je kolijevka bila na Krku, ali su svojim radom zadužili cijelu predratnu Istru.

Zbog tih razloga mi bismo bili voljni da vidimo u kalendaru više od onoga, nego što u njemu sada nalazimo, a što se odnosi na tu zajednicu Krka s istarskim kopnom do pred svjetski rat. Ali i ova Krčki je kalendar i s našega stanovništva na temelju svega što smo rekli vrijedan pažnje i interesa pa smo smatrali potrebnim to i naglasiti na ovom mjestu. Možda će pojava ove male edicije potaknuti i naše redove na rad u sličnom pravcu i pobuditi veće zanimanje za djelatnost ovačke vrst.

TJEDAN MEDUNARODNE POLITIKE

BEogradSKA KONFERENCIJA

je završena, ministri vanjk-kih poslova balkanskih država već se nalaze kod svoje kuće, pomalo nervozne atogdaj koju je stvarao ovaako važan događaj nastalo je, a politički život teče i dalje svojim tokom stalnim i određenim, samo ipak nešto življim. Stalnim i određenim, jer se na beogradskom zasjedanju vijeća Balkanskog sporazuma nije ništa senzacionalna dogodilo, što bi bilo kadro unijeti neki radikalni čin promjene i neočekivanih obzira. Tako se nastojalo i naglašavalo još pred početak konferencije, i kasnije. Senzacija nije u Beogradu bilo, a nije ih ni moglo biti kako se to može već na prvi pogled vidjeti. Vremena u kojima živimo, problemi koji zanimaju balkanske države i odveć su komplicirani, zadaca balkanskih državnika i previše odgovorna, a da b oni sebi mogli priuštiti luksuz senzacija. Zato su oni radije izabrali sigurni put najvećega opreza uz striktno čuvanje svojih zajedničkih životnih interesa. Uostalom senzacije se ne stvaraju na zasjedanju malih država, već u velikim centrima svjetske politike, pa je takav efekt, koji su možda neki očekivali, sasvim izostao.

I na ovom zasjedanju imala se očitovati kvo i na svim dosadašnjim sastancima — kako se već unapred istaklo — odlučna volja Jugoslavije, Grčke, Rumunjske i Turske da se na osnovu dosadašnje neutralnosti balkanskih država i njihove suradnje očuva mir na Balkanu. I ne samo na Balkanu, već i u Podunavlju. U tom pogledu države Balkanskoga sporazuma su sasvim složne jednodušne, a iste poglede — isticalo se prije zasjedanja — imaju i Bugarska kao eminentno balkanska država, te Italija i Mađarska, kao drugo dvije države, koje najveće dolaze u obzir uz članice balkanskoga sporazuma, prva kao izdružena velebitni gospodar Albanije, druga po svom položaju podunavske države i uskoj povezanosti s Italijom.

U Beogradu je pred početak konferencije prevladavalo uvjerenje, da se vijeće Balkanskoga sporazuma ne sastaje u znaku neke neposredne vanjske opasnosti, pa da prema tome nije potrebno naglašavati neki specijalni obrambeni karakter sporazuma. Ono se sastalo da ispita opći položaj u Evropi, da vidi kako se i koliko taj opći položaj odražuje na Jugostok i da se odredi mogućnost za daljnju stabilizaciju mira na Jugostoku Evrope. Napose će se — receno je — konferencija pozabaviti gospodarskim problemima, koje je rat postavio u isti red s politikom.

U tom smislu dao je nekoliko izjava i Cincar-Marković kao domaćin, pa je time bio dovoljno obilježen okvir, u kojemu se kretalo rad balkanskih ministara, koji su konferenciji tri dana, dakle, na mahove, jer je program ovakvih konferencija ispunjen i drugim dužnostima, a ne samo konferiranjem...

Što je zaključeno na tim konferencijama? Na to nam pitanje odgovara službeno saopćenje. Koje je dano novinarima nakon završetka zasjedanja, i u kojemu je bitno to, da je održanje mira, reda i sigurnosti na Jugostoku Evrope zajednički interes svijtu četiri država, koje su odlučile da produže svoju izjavu miroljubivu politiku. U trećoj točki saopćenja naglašuje se, da spomenute države ostaju ujedinjene u krugu sporazuma, koji provodi samo svoje ciljeve i nije uperen ni protiv koga, te da zajednički nastoje očuvati pravu svakoje, od njih na nezavisnost nacionalnih teritorija. Nadalje se ističe iskrena želja, da prodražavaju i razvijaju prijateljske odnose sa susjednim državama u pomirljivom duhu međusobnoga razumijevanja i miroljubive saradnje. Gospodarske i prometne veze izmedju balkanskih država će se pojačati. Na koncu se naglašuje da se Balkanski pakt produžuje na daljnji period od sedam godina.

Saopćenje je prilično jasno. Iz njega proizilazi, da su države Balkanskoga sporazuma složne u održavanju neutralnosti i čuvanju vlastitog integriteta. Prema tome nema za sada govora o ustupanju teritorijalnih koncesija, već se odnosi koji se imaju izmedju pojedinih država riješiti (između Mađarske i Rumunjske, Rumunjske i Bugarske) mogu urediti na drugoj bazi. S Bugarskom čini se da tu bazu ne će biti teško naći, te je u tom pogledu učinjen važan korak napred turskom intervencijom u Sofiji, koja se ispoljila i prije i poslije konferencije.

(Nastavak na II strani)

Teška nesreća od poledice

Pula — Na cesti Pula-Rijeka kod Šljane dogodila se prije par dana, teška prometna nesreća, kojom je prilikom nastradala 19-godišnja Marija Jšca iz Vulture. Ona se je oko 3 sata popodne vraćala kući, hodajući pješice uz vozicu u koji su bili upregnuti magarci, kad li joj dojruri ususret teški teretni automobil, koji se na zakretu nije mogao ugnuti, nego ju je okrenuo i smotao pod kola. Smjesta je odvezena u bolnicu u veoma teškom stanju. Šofer auta izlazio je da su se uslijed poledice kola sklizala, pa da ih nije mogao skrenuti na stranu.

Novo ljekarne u Istri

Pula — Raspisan je natječaj za otvaranje novih ljekarna u raznim istarskim općinama. Na koje se imaju upravitelji na puljsku prefekturu do 30 ožujka ove godine. Ljekarne se imaju otvoriti u ovim općinama: Tinjan, Barban, Herpelle-Kozina, Grožnjan, Lanišće, Marčezze, Vrh kod Kopra, Roč, Čepić i Bale.

Nagradjeni zemljoradnici

Buzet — Prigodom razdoba nagrada za seljake, koji su na svojim poljima postigli najveći prirodni nagradjeni su ovi naši seljaci iz Buzetina: Prvu nagradu (600 litara) dobio je Jakov Čerovac kod Antuna iz Velboga Milna, za najbolji urod krumpira. Druge nagrade sralu od 300 litra za najbolji urod kukuruza dobili su: Antun Jakac Antunov iz Velboga Milna, Jakov Draščić Antunov iz Svetog Martina.

Slomio ruku

Pazin — Ivan Rojčić Josipov, 33 godine star, iz sela Petehi tako je nezgodno pao da je slomio ruku, te je morao biti prevezen u puljsku bolnicu.

Vjenčani i umrli u Puli

Pula. Vjenčani: Blaž Grbin i Marija Grbin — Vjekoslav Grbin i Milka Vojnić, radnica — Josip Ribarić, seljak i Marija Pačić, kućanica — Božo Piličan, seljak i Foska Mitovan, kućanica — Vinko Miličević i Antonija Šišun — Vinko Brečić, radnik i Marija Škuljić, kućanica — Josip Šekula, strojar i Nikolina Šupančić — Antun Demarin, radnik i Božica Zakon — Josip Radić, pomorac i Fupa Vidulin.

Pula. Umrli: Ivana Kosolo iz Skočjana — Ana Pavletić iz Pule — Dragutin Koruparić iz Pule — Božo Grakalić iz Pule — Srećko Pavletić iz Pule — Ivan Motika iz Brtonigle — Buec Fortunat, lovopazitelj iz Pule — Milivoj Antun, penzioner iz Pule.

Obsodba

St. Viška gora, januarja 1940. (***) Prešlih teden je bil pred goriskim tribunalom obsojen tukajšnji 28 letni posestnik Anton Novasčki na dve in pol leti kčce, in na plačilo alimentov in sodnih stroškov radi prizadejane poškodbe ob priliki nekega pretena. Osvideci pripovedujejo, da je bil pretena kriv poškodovanec, ki je me namik kar neprihvatno in da je on izval obsojenca.

SRČNA KAP GA JE ZADELA

Se zana, Jan. 1940. — Na postaji je nenadoma prišlo slabo 48-letnemu uradniku Bergeov Ignacu, ki se je zrušil nezavesten na tla. Poklicali so takoj rešilno postajo iz Trsta. Zdravnik je ugotovil, da je Bergeov umrl zaradi srčne kapi. Zalostno vest so takoj javili družini.

(Nastavak sa I strane)

I što se tiče jugoslavensko-bugarskih odnosa, koji su i dosada bili prijateljski, opaža se obostrana težnja, da se ti odnosi još više usklade, da im se dade u sadržajnom pogledu ono, što im je do sada nedostajalo. S te strane karakteristična je izjava Dra Maceka sofijskom listu «Zora», (koju donosimo na drugom mjestu), a isto tako važna je i izjava predsjednika vjede Cvetkovića, koji je naglasio da Balkanski sporazum računna na suradnju Bugarske, a što se pak tiče specijalno bugarsko-jugoslavenskih odnosa, Cvetković je istakao da će doskora ministar trgovine Dr. Andres otputovati u Sofiju da prisustvuje osnutku bugarsko-jugoslavenske komore. Cincar-Marković je također dao pozitivnu izjavu u smislu daljnjeg zbliženja s Bugarima, pa je u tom pogledu doista opravdana nada da će politički život krenuti nešto živlijim tokom.

Teže će se čini se, naći način za uređenje odnosa između Rumunjske i Mađarske.

Što se pak tiče reakcije u centrima velike svjetske politike, u Parizu, Londonu, Rimu, Berlinu i Moskvi, moglo bi se jednom riječi reći, da je ona uglavnom povoljna, te se dakako razlikuje već prema interesima i namjerama pojedinih velevlasti u odnosu prema Balkanu. Ta se reakcija osniva na službenom saopćenju, za koje se na pr. u Parizu ističe da je sastavljeno vrlo vješto i odmjerenom, te da treba sačekati činjenice da bi se mogao točno ocijeniti zamašaj odluka donesenih u Beogradu.

KANONIK IVAN SLAVEC

STOLNICA SV. JUSTA U TRSTU
v kateri je pok. Slavac leta 1891. imel zadnje slovensko pridigo.

Pred tednom je preminul v Trstu obče sspostovani kanonik Ivan Slavac v 81. letu svoje dobe. Bolehal je sicer že dolgo na posledičnih kapi, ki ga je zadela pred leti in je popolnoma onemogel, ali kljub temu je ostal pri tržaškemu vernem ljudstvu trajno in velikih čislah, ker si je z osebnimi vrlinami in pozitivnim delovanjem pridobil poleg cerkvenega dostojanstva se časten ugled med svojimi rojaki; saj je bil od sobratov svoj čas dolocen da kot dolgoletni pomočnik tržaških škofov za slovenske in hrvatske župnije postane njih naslednik vsaj na tem področju. In z njegovim imenom ostane tesno spojena vsa zgodovinska borba za narodne pravice v cerkveni tržaške škofije v zadnjih desetletjih. Porodil se v Lipici, na tržaškem Krašu, kjer mu je bil oče zaposlen pri cesarskem konjostojstvu. Prvo duhovniško službovanje je začel v stolni cerkvi sv. Justa in tu je kmalu prišel na glas kot zavesten slovenski pridigar. Starejši rojaki so se ga rad spominjali, kajne ob nedeljah ob deveti uri pred glavno mašo zbral v tržaški katedrali množice vernih poslušalcev; nastale so pa žalostne prilike, da je naša beseda ob taki uri in na takem mestu zgonila rane neopreznice, ki so začeli javno goniti proti tej pridigi v stolnici sv. Justa. In po srečilo se jim je, ko je pustilji škof Glavina leta 1891. na pritisk mestnih oblasti nenadoma odpravil te starodavne pridige, na veliko žalost, nevoljo in ugricenje tistih, ki so spoznali v tem činu očito kršenje cerkvenih in narodnih pravic. Ni bilo dvoma, da je pri tem činu očito kršenje cerkvenih in narodnih pravic, cesarski namestnik baron Ferdoro de Rinaldini, ta isti, ki je baš ta-

krat tudi odvezel službo profesorju Spiničcu na goriskem učiteljskem, čes, da se je Spiničec prevedel izpostavil pri istrskih volitvah.

Zadnja pridiga Slavca pri sv. Justu je bila nedeljo 27. septembra 1891. in ta dan je zadobil zgodovinski pomen, ker je ostal vtisnjen v nezbrisnem spominu množice, ki je ob slovesu Slavca v katedrali glasno ihtela.

A tudi duhovac Ivan Slavac je moral to pot radi luhega miru iz Trsta in preseliti se na Repentabor, kjer je v romarski cerkvi dalje vršil svoj pastirski poklic. Ko je kasneje postal župnik in dekan na Opčinah, prevzel je tudi vodstvo družbe Sv. Pavla, stanovske organizacije slovenskih svecnikov, potom katere se je mnogo trudil in prizadeval za obrambo narodnih pravic v cerkvi. To svaobno delo je skrbno in vestno nadaljeval tudi potem, ko je leta 1917. postal kanonik tržaškega kapitla in generalni vikar za naše župnije in tržaško-koprski škofiji vse dotlej, dokler so mu to dopuščale politične pretenice tizene moči.

En je vzoren in svet duhovac, vedno značilen nedolžni, neutrdljivi delavec na njih Gospodovi, skromen v vsem svojem nastopu in vedenju, blagega srca, a ravel je le za svoj poklic in razdelil v ubožnosti vse kar je imel. Nepozaben je ostal onim, ki so ga čuli govoriti, ko je izrazil pozdravni govor škofu Jeglicu, ki se je kmalu po pretratu vrstavljal v Trstu na potu k Sveti Stolici. Tu je proslavil Slavac škofa Jegliča kot srečnega pastirja, ki je svoje ovce spravil na varno ob najhujši nevihtji za časa prerata in se zavaljal po misli velikega Kreka.

Plemenita duša, lahka ti zemljaka domača!

Slovo dušnega pastirja

Idrila januarja 1940 (***). Id. januarja se je pojavil od nas kaplan Josip Jščen, ki je pri nas tri leta eskrbiral dušno pastirstvo. Mladeca gospoda so farani radi njegove domačnosti in vestnega izpolnjevanja poklicnih dolžnosti zelo vzblihi in im ho težko brez njega. Posebno ga ho pozreali pevski zbor, ki ho za njim ostal brez nevodnje in organista. On je bil duša zbor in se je zelo trudil, da bi za zonet dvignil posebnost še, ker novi župnik ni pokazal nikakega smisla za cerkveno petje. Ker le pravi organist v vsakihi sukunji in se vrne, kot uparno, šele koncem meseca marca, bodo odslej do ujezovnega povratka le «tihu» maše, ki jih Idričevci nekdanj miso bili navajeni. Mlademu duhovniku se za njegov trud med nami leno zahvalujemo in mu na novem službenem mestu želimo mnogo sreče in obilo uspehov.

Prokriumčarena kobila

Zagorje kod Sv. Martina. — U blizini sela Zagorje kod Sv. Martina uhićen je seljak Martin Fatur, osumnjičen da je iz Jugoslavije prokriumčario jednu kobilo. Fatur je uvjeravao, da je to kobila njegovog susjeda Franje Sabeca, koji da mu ju je posudio za rad. Izvečen pred sud. Fatur je i nadalje tvrdio da je to kobila Sabčeva, a kako je to Sabec zaista potvrdio, dokazavši i dobu njezinu i boju i sve druge posebne oznake, sudu nije preostalo drugo, nego da Fatura riješi.

LJETNI LOGOR NA PRODAJU

Herpelle — U Herpellijama kraj Kozline postoji već nekoliko godina lijepi ljetni logor za djecu koja su potrebna oporavka u planinskom kraju. Ovih dana na ciljebi je logor zajedno sa zgradama stavljen na dražbu pa se traži kupeca.

90.000.000 LIR ZA NAKUP MALIH POSESTEV

Reka, januarja 1940. (***). Država je dala agrarni banki na raspoloživo ogromen znesek za otkup zadolženih posestev in samo za Juljsko krajino 90.000.000 lir.

ŽRTVE MRAZA

Trst, januarja 1940. — Neznosna burja ki je nekaj dni razsajala po Krašu in napravila pravo sibirsko zimo, ni napravila samo mnogo materialne škode z odkrivanjem streh, požari in drugimi nezgodami, temveč je tudi povzročila vrsto nesreč in zaltevala celo človeške žrtve. Pred dnevi so nekateri domačini našli na cesti med Bežano in Divačo truplo starčka ki je bilo skoro popolnoma pokrito s snegom. Ker ga niso mogli praviesti k zavesti, so brž poklicali zdravnika iz Sezane, ki je ugotovil, da je starček že mrtve. Umrli je zaradi mraza Učtovili so, da je truplo 76-letnega Mihaela Vatovca iz Lipan pri Košan. Mnoge s. trupe predvsem nase zmučkarice ki morajo vsak dan rano zjutraj v Trst, kanoni možo mlekto. Zaradi tega je burja največ žrtve napravila baš med njimi. Kotna pa ni bila tehta poškodovana. Sezonska ljarna je bila prisiljena napraviti obkrovališče za prvo pomoč za vse tiste ki so bili prizadeti od burie in poledice — Tik pred novim letom je postal žrtev velikega snežnega meteža posestnik Franc Kuzman iz Šentvitske gore, ko se je vračal iz Sv. Lucije ga je zajel snežni vihor v bližini Ponikev, da je z veliko muko mora gaziti po debelem snegu. Zaradi starosti so mu kmalu pošle vse sile in je tako obhital v snegu. Naslednega jutra so ga našli zmrznjenega. — Pri Senočecak so našli v gruži zmrznjeno truplo neznanca, ki je imelo več ran in ki je bilo zelo okrvavljeno. Domnevajo, da je po sredi zločin. Po prvih pozvedovanjih mislijo, da gre za truple Jurija Grisoniča, starega 56 let, iz Smihela. S polzvedovanjem nadaljujejo.

Združitev tržaškega „Popola“ in večernega „Piccola“

V Trstu so v zadnjih letih izhajali trije dnevniški listi: «Il Piccolo», «Il Piccolo della Sera» in «Il Popolo di Trieste». Prva dva izdaja privlačno podjetje kateremu je pred kratkim stal na čelu poljski žid Teodor Maxtor. Oba lista sta pisana v strogo fašističnem duhu. Poljski list pa je izhajal še «Il Popolo di Trieste», ko oficijelno glasilo fašistične stranke. Klub temu svojemu sovisstvu in klub močnemu pritisku se ta list na nikakor ni mogel uveljaviti že deli Jasa se je govorilo o neki fuziji teh treh listov. Sedaj je izšla postala deistvo V skladu z reorganizacijskim načrtu fašističnega tiska, ki ga je izdal glavni fašistični tajnik 27. novembra 1939 so se fašistična stranka, ministarstvo za ljudsko izobražbo in ledateljska družba «Piccolo» zmenili da bosta s 5. februarjem 1940 prenehala izhajati «Il Popolo di Trieste» in «Il Piccolo della sera» ter da ho tega dne dalje izhajati poleg jutranjega lista «Il Piccolo» samo še en list in sicer kot popolnanski list pod naslovom «Il Popolo di Trieste» «Il Piccolo della Sera». Sedez večernega lista ho v prostorih «Piccola».

Prodaja posestva

Trnovo pri Ilirski Bistrici januarja 1940 (***). V sosednji vasi Topolec je bila pred dnevi javna dražba pri posestniku Josipu Zidarju, po domače «Zidarju». Da se ho dražba vršila in kdaj so vedeli le nekateri vaščani, zato tudi ni bilo interesovito ne kupcov. Vse premenitno in nepremennitno so bile prodane za 27.000 lir. Edini reflektant je bila državna banka, ki je posestvo tudi prevzela za gorilnomenovani znesek. Vrednost prodanih nepremennih in premenljivih stvari preko 100.000 lir. Posestnik Zidar je invalid, brez ene noge, ki jo je svoločas kot delavec v ameriških tovarnah po nesreči zubil. V krasnem domu, ki si ga je sam postavil, je vodil majhno trgovino, ki pa ni uspevala. Polagoma je začel v dolgove, iz katerih si ni znal pomagati Z nesrečnim Zidarjem sovsustvujejo vsi sovaščani, saj je ostal s svojo družino praznih rok sred zime na cesti. Vendar je upanje, da ga bo ustanova, ki je kupila hišo in posestvo, odbržala še vnaprej pod streho.

BOLEZNI — POSLEDICA HUDEGA MRAZA

Idrila, januarja 1940. (***). Radi izredno hudega mraza, ki je začel našo kotlinu in okolice v začetku januarja in ki nas spominja na hudo zimo 1929. l. se je med našimi prebivalstvom razširila angina, za katero je zbolelo zelo veliko število oseb, tako da imajo zdravniki polne roke dela. V Ledniah nad Idrijo pa se je kot posledica hudega mraza pojavila davca, ki razsaja posebno med mladino, na tudi nekaj starejših oseb le zbolelo za navedeno boleznijo.

ZABIŠKA GRASČINA IMA NOVEGA GOSPODARJA

Il. Bistrica, januarja 1940. (***). Grasčina in njeno posestvo v Zabičah je pred časom prišlo v druge roke. Ustanova «Ente per la rinascita delle tre Venecie» ki je grašično kupila od graščaka Ivana Balcarika, je velposestvo v žago prodala Benečanu dr. Giov. Campesnu. Na posestvu so nastanjeni italijanski koloni, ki opravljajo delo okrog živine na polju pa jim pomagajo njihove žene in otroci. Od večjih poljskih delih zopet uprava grasčine tudi po nekaj domačinov.

ŠIRITE „ISTRU“!

ANTE TRUMBIĆ U OČIMA GUSTAVA GREGORINA

Članak Dra Gregorina u ljubljanskom „Sloveneu“

Rijetki su muzeji i političari, naročito u našoj današnjoj sredini, koji su uspjeli uzdignuti se visoko iznad svakidašnjih staničavih razmirica, ostati dosljedni i biti i u dnu, o kojima i prijatelji i neprijatelji moraju govoriti uvijek s najvećim poštovanjem. Jedan od takovih rijetkih velikih muževa bio je Dr. Ante Trumbić.

Činjenica je, da su svi naš prvaci, koji su bili njegovi suradnici u revolucionarnom jugoslavenskom odhodu (Dr. Dinko Trinašić, Pazin, — Dr. Gustav Gregorin, Trsl, — Dr. Ante Mandić, Opatija, — Milan Marjanović, Kstlav, — Dr. Bogumil Vošnjak, Gorica, — Dr. Josip Jedlovski, Trst, — Dr. Drago Marušić, Gorica) uvijek s najvećim priznavanjem govorili o Trumbiću kao čovjeku, rodoljubu te nesebičnom i dosljednom političaru.

Prije nekoliko dana, a povodom komemoracije obilježnice smrti Dra Trumbića napisao je u ljubljanskom „Sloveneu“ dugogodišnji njegov suradnik u emigraciji, Dr. Gustav Gregorin iz Trsta, nekoliko riječi, koje smatramo potrebnim da i mi istaknemo.

DR. ANTE TRUMBIĆ

Zanimljivo predavanje g. prof. Dra Josipa Nagza, što ga je održao prigodom komemoracije društva domaćinskih Hrvata u Zagrebu 19. pr. m., na uspomenu Dra Ante Trumbića, te objava g. Dr. Frana Barea Ivana Meštrovića, Pavla Ostovića i Zlatka Turkovića u zagrebačkim novinama o izručenju imovine bivšeg Jugoslavenskog odbora — nedugo o. talm svote od 1.384.708 dinara — Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu kao poseban fond JO, potiče me da i ja sa svoje strane doprinesem nekoliko podataka za karakteračnu ličnost pok. Trumbića kao čovjeka, nesebičnoga i neumoljivo dosljednoga političara. Imao sam naime čast i sreću, da sam za vrijeme svjetske rata i mirovne konferencije kroz četvrtih 5 godina kao član Jugoslavenskog odbora i još posebno od 1917. godine pa do zaključka djelovanja tog odbora, kao upravitelj njegove blagajne sudjelovao i bio u tihom dodiru s pokojnikom kao predsjednikom JO.

Obzirom na to i posebno još zato što je pok. Dr. Trumbić zalagao sve svoje sile i velike duševne sposobnosti ne samo za hrvatske, nego istodobno i za slovenske narodno-političke interese i stremjenja smatram kao Slovenca svojom časnom dužnošću, da sa zahvalnošću predočim svijetli lik pokojnika i slovenskom narodu na vječnu uspomenu.

Za vrijeme spomenutoga petgodišnjega djelovanja s pok. drom Trumbićem imao sam dosta prilike, da upoznam njegov privatni i politički značaj.

Dr. Trumbić je bio u svom privatnom životu čovjek blaga i meka srca, kao političar pak neumoljivo dosljedan, tvrd kao čelik i skrajnje nesebičan.

Kao čovjek naime brinuo se je očinski za prečanske članove JO (za druge brinula se je srpska vlada) u koliko im ne bi doticala iz domovine donesena sredstva. U takvim slučajevima naime određivao bi, da im oborska blagajna priskoči u pomoć. I kad su se spomenuti odborci po svršetku sudjelovanja u odboru vraćali u domovinu, on im je doznajčivao iz oborske blagajne primirenu pomoć za putni trošak i za prve potrebe u domovini. Tako je Dr. Trumbić — čovjek — skrbio za svoje suradnike u emigraciji.

Za lične potrebe svoje i svoje supruge nije htio nikada primiti iz blagajne JO niti pare.

Kad je pak u zadnje vrijeme svoga djelovanja i odboru sam dospio u novčane poteškoće, radije si je posudjivao kod svojih dalmatinskih prijatelja nego da bi teretio blagajnu JO, koja je imala dosta novčanih sredstava, koja su pritečala u prvom redu od dalmatinskih Hrvata iz Sjeverne i Južne Amerike, Australije, Nove Zelandije itd. Kako se razabire iz spomenutog ostatka novčanih sredstava JO što ih je pokopnik izručio Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti, bila bi blagajna JO lako mogla podnijeti taj trošak. Time pak, što Dr. Trumbić nije htio da pri-

mi nikakve pomoći iz blagajne JO na koju je imao potpuno pravo, možemo tvrditi, da je na vlastiti teret povećao novčana sredstva blagajne JO.

Ovom prilikom potrebno je još spomenuti, da pok. Dr. Trumbić nije nikada tražio pomoći od srpske vlade za potrebe JO i da je svim prečanskim članovima stalno preporučivao, da se za svoje lične potrebe nikada ne obraćaju na srpsku vladu.

Dosljedno je naime zastupao stajalište, da nikako ne smije izgledati kao i da prečanski članovi odbora vode u inozemstvu propagandu za sjedinjenje Hrvata i Slovenaca s predratnom Srbijom, kao neki plaćeni agenti srpske vlade, iz nekih ličnih interesa, nego da se svojom slobodnom voljom žrtvuju za ličnu oslobođenja svoje podjarmljene domovine...

Takovo načelno i dosljedno provadjano stanovište pok. Dr. Trumbića poput crvene niti se proteže kroz sve njegovo djelovanje kako u stanicama tako i u krupnim pitanjima i za rata i u mirovnoj konferenciji i poslije rata u borbi za hrvatsku autonomiju, te jasno osvjetljuje njegovu ispravno dosljedno vodjenu politiku...

Prelazim na pitanje imovine JO izručene u smislu dispozicije pok. Dr. A. Trumbića dne 12. svibnja 1938. Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

U uvodu sam članka spomenuo, da sam god 1917 preuzeo upravljanje blagajne JO to je bilo na želju pok. Dr. Trumbića, koji me je ramolio, da iz blagajničkih dnevnika što su ih prije mene vodili neki članovi odbora sastavim točno knjigovodstvo sa svim bilancama od početka financiranja odbora. Preuzevši taj posao ja sam pomoću gg. Pavla Ostovića i Zlatka Turkovića sastavio pregled svih primitaka i izdataka od 21. travnja 1915 do zaključno 30. lip-

nja 1919., kao i opći pregled stanja imovine za svaku godinu.

Na zadnji sjednici JO koja je održana pod predsjedanjem Dr. Dinka Trinašića (pok. Dr. Trumbić bio je tada ministar vanjskih poslova) je zaključeno, da se ima sva odborska imovina — (blagajnički saldo, pokućstvo, arhiv i biblioteka) izručiti pok. Dr. Trumbiću na upravljanje, čuvanje i raspolaganje.

Prepis spomenutoga pregleda bilanca svih uprava JO (Rim, London, Zeneva i Pariz) potpisan od tadašnjega predsjednika JO pok. Dr. Trinašića i mene poslan je pismom od 23. rujna 1919. gospodinu Pašku Baburicu u Valparaiso (Čile), bivšem predsjedniku tamošnje »Jugoslavenske narodne obrane«, kome je JO u prvom redu imao zahvaliti za redovito priticanje novčanih sredstava, bez kojih JO ne bi bio u stanju provoditi svoj uspjehno propagandu u zemljama Antante.

Usporedim li od JO pok. Dr. Trumbiću izručeni novčani saldo, pomnožen s bankovnim kamatama s novčanim saldom izručeni Jugoslavenskoj akademiji, vidim kako je savjesno pok. Dr. Trumbić u sudjelovanje spomenute gg. Pavla Ostovića i Zlatka Turkovića upravljao s povjerenim nu novcem.

Pri tom mi je još spomenuti, da pok. Dr. Trumbić ni za svjetskoga rata ni za mirovne konferencije nije imao blagajne u svojim rukama, pa ni nakon rata, nego je samo naredjivao koje iznose treba isplatiti za potrebe JO. Kako sam već spomenuo, za održavanje svoje i svoje supruge nije nikada iz blagajne dignuo niti pare.

Sve to smatram potrebnim kazati, ne da bih time branio čast pok. Dr. A. Trumbića, jer bi to bila samo uvijedna njegove svijetle uspomene, nego to kazujem prije svega zato, da još jednom ožigosim podlost insinuiranja, pripričenih mjeseca srpnja 1922 u jednom beogradskom listu, u kom je pok. Dr. P. namjigivao, kao da je tobože Dr. Trumbić upravljao brojnim milijunima, a da o tome nije nikome polagao računa.

Na te insinuiracije ja sam ustalom već 11. kolovoza 1922. uz supotpis g. Zlatka Turkovića reagirao jednim članom poslanim uredništvu dotičnoga lista.

KDO VE ZA PIVČEVIĆA IVANA?

Tržaško sodišče je izdalo oglas, s katerim išče Ivana Pivčevića, rolenega 10. oktobra 1896 na Jesenicah, ki je izginil iz Trsta dne 3. aprila 1923. in naproša za informacije, da bi lahko izdalo potrdilo o smrti, ki ga zahteva Alma Venturin nar. Pivčević.

KULTURNA KRONIKA

ČAKAVSKO-PRIMORSKA PJEVANKA

Ivan Matetić-Ronjgov o svom najnovijem djelu

IVAN MATETIĆ RONJGOV.

Naš je list — kako je poznato — opširno i s opravdanim zadovoljstvom poprto nedavno izdavanje Matetićeve »Čakavsko-primorske pjevanke«. Ovo toliko značajno djelo uglednog našeg muzičara može se navesti, uz cijenu od Din 35.— i kod Jugoslavenske Matice u Zagrebu. Ovdje donosimo neke odlomke iz autorove »Uvodne riječi«, koje, nam najjasnije otkrivaju koju je svrhu imao pred očima Matetić izdavajući svoju pjevanku, a ujedno nam prikazuju karakter ove nesumnjivo značajne edicije, o kojoj ćemo nastojati donijeti i stručni prikaz u jednom od naših idućih brojeva. (Ured.)

»Čakavsko-primorska pjevanka« u prvom je redu namijenjena krajevima, u kojima naša narativistička muzika još i danas živi u kompaktnijem masama; ali i onima gdje se ona čuje tek u pojedinim oazama. Budući pak da se tu radi o primorskoj ne samo najoj već možda svekolikoj muzici uopće, to ova zbirka probranih melodija čakavskih Hrvata ne će biti na odmet ni ostalim krajevima naše domovine.

Dobro je da se odmah naglasi i to, kako ovo djelo na 128 pjesmaka nije izšlo samo zbog toga, da bismo imali za našu omladinu još jednu pjevanku više... Uzrok treba tražiti dublje.

Poratna pjevanca ruičeti toliko pozitivne vrednote, nije postojela ni čakavske muzičke starine. Mlađi svijet odnarmario je starinsko narodno pjevanje. Stariji ga srećom još znadu. Vole ga i cijene i čeznu za njim. Nadavši im je mila njihova starinska »nota«. U tim i takvim krajevima nije još daleko kasno, da se uspostavi veza između djece i roditelja. A sve to u cilju, da se ta naša draga stoljetna tradicija uzdrži što duže. Bar dale, dok ne udje u umjetnu muzičku sutranost, da bi je obogatila svojim nadavse zanimljivim arhaičnim osobnostima. Ima nade u toj drevnoj muzici takvih karakteristika, koje su bile kadre, da na najživiji način uvjude i samo inostranstvo na nekim internacionalnim festivalima. Pjevanika ima međutim i tu zadaću, da — po mogućnosti — i ostalu našu omladinu (a pitam nje i odrasle) upozna s jednom od najstarijih i naoriginalnijih muzika.

Neka bude na ovom mjestu spomenuto, da su pod utjecaj svih popjevki osim Gerantove »Pod Utkom kućice bele« uzeti iz čakavske narodne poezije. Po prvi puta u historiji naše muzike pojavljuje se otvo pjevanika svoje vrste. Bog bi dao, te bi je pozivni faktori shvatili onim razumijevanjem i onom ljubavi, kojom bijaše zadahnuo od početka.

U to ime: »Čakavsko-primorskoj pjevanici čakavski prastari pozdrav: »Bog daj srčicu dobro!«

Ivan Matetić-Ronjgov

MANJŠINSKI PREGLED

IZSELEKIVANJE NEMCEV IZ JUŽNEGA TIROLA IN KANALSKE DOLINE

Zadnji dan januarja sta zastopnik italijanske vlade Guarneri in zastopnik nemške vlade Bene podpisala pravilnik za ocenjevanje posestev nemških državljanov in nemških ropakov ki bodo na podlagi sporazuma zapustili Italijo.

Italijanski senator Giannini in nemški opolnomočeni minister Clodius sta nato v imenu italijanske, odnosno nemške vlade, ta pravilnik ratificirala.

S tem je mesana italijansko-nemška komisija dobila moznost, da se loti takoj cenitve posestev in da bo svoje delo v najkrajšem času zaključila

POLITIČKE BILJEŠKE

Dvije izjave Dr. VI. Mačka

Podpredsjednik vlade Dr. Vlatko Maček dao je prošlih dana podulju izjavu uredniku sofijske »Zorac«. Dr. Maček govorio je najprije o sporazumu, što ga je sklopio s predsjednikom vlade Cvetkovićem, a zatim je dotičnu se vanjske politike rekao ovo: »Neobično sam srećan zbog događaja, koji se odigravaju na Balkanu. I moja je želja da se između srpskog i bugarskog naroda urede najprijateljskiji odnosi, a samim tim da se održe najprijateljskiji odnosi između Jugoslavije i Bugarske. Tako ćemo pred cijelim svijetom opravdati misljenje o slavenskom, za koje se misli da nije sposobno da za sebe izvojuje veliku slobodu.«

Drugu izjavu dao je Dr. Maček specijalnom dopisniku francuskoga dnevnika »Petit Parisien« Andrie Salmonu, u kojoj se najprije osvrnuo na sporazum Hrvata i Srba, a u drugom dijelu istakao apsolutnu jednodusnost, koja postoji u vladi, a koju jednodusnost dijele — kako je dr. Maček naslutio — svi Srbi i Hrvati i u pogledu naše neutralnosti da krajnjih granica imamo zadatka da učinimo sve, rekao je Dr. Maček, kako bi se izbjeglo, da nas uvuku u konflikt, koji je izbio u Evropi.

Predsjednik vlade o sporazumu

Povodom godišnjice sastava svoje prve vlade, koja je došla na mjesto Stojadinovićeve kabineta, dao je predsjednik vlade Cvetković novinama opširnu izjavu. U toj izjavi rekao je među ostalim:

»Zahvaljujući shvaćanju i razumijevanju dra Vlatka Mačka mi smo u najkrajnjim momentima međunarodne situacije cijelom svijetu pokazali odlučno i jasno, da je naša domovina složna da je duhovno ujedinjena i da je spremna odlučno braniti svoje granice. U tom je po mom shvaćanju najveće značenje sporazuma Srba i Hrvata.«

FRANCUSKI GLAS O BUDUĆEM UREDJENJU SREDNJE EVROPE

U »Daily Telegraphu« objavio je francuski publicist, poznat pod imenom Ferninax (pseudonim) opširan članak, u kojem iznosi francuske poglede o budućem miiru. Ferninax prikazuje tri gladišta o budućem uredjenju Evrope (on naravno ne sumnja u pobjedu Saveznika). Jedno od tih je i gladište francuskih profesionalnih novinara, koji vjeruju da su dva glavna uzroka dosadašnjega rata. Prvi: duboka razlika između slavenskih i neslavenskih naroda, koji žive između Njemačke i Rusije na prostoru od Baltika do Egejskoga mora, a to su Austrija, Mađarska, Litva, Poljska, Jugoslavija, Rumunjska, Češka i Slovačka. »Francuska će diplomacija, veli Ferninax, sigurno kad se pokaze prilika, učiniti sve što može, da uvjeri neke od ovih jedinica, da se ujedine na federalnoj bazi i da prihvate zajedničku vojničku i vanjsku politiku. Tako bi na pr. Poljska i Češka mogle sklopiti savez. Ima razloga vjerovati, da za početi i razgovori između generala Sikorskoga, Zaleskoga i Beneša u tom pravcu.«

KORISTI TALIJANSKOG PAROBRODARSTVA

Rat između Njemačke i Saveznika je znatno poremetio cjelokupnu privredu Evrope. Najveće poteškoće zadao je rat prometu koji se odvija na morima. Francuska i Engleska morale su obustaviti gotovo sve linije s Amerikom zbog bojazni da njihovi brodovi ne postanu žrtvom neprijateljskih aviona, podmornica ili ratnih brodova. Isto tako st i njemački parobrodni napustili svaki promet s Amerikom. Jedino su talijanski parobrodni mogli slobodno plovidi po oceanu i bez bojazni da će biti napadnuti održavati dosadašnje linije kao i one, koje su preuzeli od Engleza i Francuza s Južnom i Sjevernom Amerikom. Zbog svega toga talijanska je mornarica od početka rata izgradila četiri nova motorna broda, koji su nedavno stavljeni u promet. Svaki brod ima 10.000 tona nosivosti, a posada je, vele, većinom iz Rijeke.

Vijesti iz domovine

NAGRAĐJENE ISTARSKE NAR. NOSNJE

Za me i U nedjelju, 28. siječnja, bila je u Zametu zabava na kojoj su nastupili tradicionalni kavačari iz Zvončari. Na pjesni predložbu je i nastupila za našu pjesni narodnu osniva. Prvu su nagradu dobile vrlo lijepe i slikovite narodne nosnje iz Muna u sjevernoj Istri.

GRADJANSKI KASINO U SVOTICI SLAVI STOGODIŠNJICU SVOGA OSNUTKA

Predsjednikom kasina posljednjih je 20 godina neprekidno dr. Ivo Mihčič, naš suradnik, nekada dugogodišnji sudac u Istri, a sada profesor i dekan pravnog fakulteta u Subotici.

MILAN GRAKALIC U RADIOSTANICI

Naš zemljak Milan Grakalič, koji inače ima titulu akademskog arhitekta, nastupio je ovih dana u radiostanici u okviru revije instrumenata večernjeg programa, u kojem je pored njega nastupio još čitav niz svirača na različitim instrumentima Grakalič, koji je poznat kao vrstan gitarist, nastupio je te večeri sa svojim gitarom otisvraši nekoliko točaka

DRUGI TALIJANSKI KONCERT U ZAGREBU

Kao drugi koncert u seriji reciprobnih talijansko-jugoslavenskih koncerata priredila je zagrebačka filharmonija u skladu s 7 II u dvorani Hrvatskoga Glazbenoga zavoda koncert talijanske violinistice Lidie D'Albore. Ujedno dodaje, da će spomenuta talijanska umjetnica gostovati također u nizu reciprobnih koncerata i u Beogradu. O pitanju tih gostovanja i iznajmi naših i talijanskih umjetnika pisali smo opširnije u prošlom broju našega lista.

„I MI SMO U RATU“

„Popolo d'Italiae je nedavno objavio članak pod naslovom „I mi smo u ratu.“ U članku se veći među ostalim, da je Italija premda aktivno ne sudjeluje iako je zainteresirana u velikoj drami, kroz koju prolazi svijet. Vođeci brigu o svojim pravima, koja u Versaillesu nisu bila priznata, a isto tako ni kroz 20 godina djelatnosti Lige naroda. Italija je duboko zainteresirana koliko razvojem, toliko i ishodom sukoba. I kao što rat oružjem nije jedini rat Italija premda nije poduzela nikakvu vojnu ineljavitu, poduzima svaku gospodarsku ineljavitu i smatra se kao takvom u ratu. U gospodarskom ratu Italija je angažirana u potpunosti, kao što je bila i u drugom ratu, koji je za sada ostavila u stavu budnog iščekivanja.“

DOKTRINA FASIZMA NA SLOVENSKOM JEZIKU

Ljubljansko „Jutro“ javlja da je u Fincima izšla na slovenskom jeziku „Brošura za 60 stranica, pod naslovom „Benito Mussolini: Doktrina fasizma.“ To je prijevod idejne „Maxime Charta fasizma, što je za Mussolini sastavio za talijanski enciklopediju, „Jutro“ os dodaje, da prijevod u glavnom zadovoljava i da je vanjska oprema knjige dobra.

ISTRANI KAO GLUMCI

Do sada su se na polju kazališne umjetnosti naši Istrani slabo gdje istaknuli. Čini se da mi ne znamo glumiti pa eto! Medutim izgleda, da bi i na tom polju još mnogo bilo nešto iz nas. U glumačku školu u Zagrebu primljeni su: Marija Crnobori i Srdjan Flego. E pa do Bog da se ljudi našeg kraja i na tom polju proslave!

NOVČANICE OD 50 I 100 LIRA NE SMJU SE UNOSITI U ITALIJU

Prema najnovijoj odredbi talijanskih vlasti zabranjeno je u Italiju ušanje papirnatih novčanica sa većom vrijednosti od 10 lira. Prema tome sada putnici, koji putuju u Italiju u okviru dozvoljene svote efektivnih lira mogu nositi samo metalni novac i novčanice od 10 lira, dok se prije moglo nositi također novčanice od 50 i 100 lira i već novčanice od 500 i 1000 lira bio je unos i ranije zabranjen.

SASTANAK TALIJANSKO - JUGOSLOVENSKEG PRIVREDNOG ODBORA

Beograd, Sredinom februara ima da se sastane u Rimu stalni jugoslovensko-talijanski privredni odbor. Na tom sastanku izvršit će se revizija predviđenih kontingenata za izvoz jugoslovenske robe u Italiju i kontingenata talijanske robe u Jugoslaviju.

ITALIJA JE DOVOLILA IZVOZ ROMBA I JUGOSLAVIJO

Italijanske oblasti so izdale dovoljenje za izvoz italijanskoga bombaznoga predvaja u Jugoslaviju, in to za prvo tromesečje 1940. Izvorni kontingenti je dovoljen po stanju kontingenta iz zadnjega tromesečja 1939. leta. Tako bo vrednost izvora znašala u prvem tromesečju 10 milijonov litr, pričakovati pa je, da bo do Italijanske oblasti ta izvorni kontingenti se povećale.

Careva „Vicencica“ u Americi

New York. — Dramatski zbor društva „Pravdoljub“ izveo je na 1. decembra drama iz primorskoga života „Vicencica“ od Viktora Cara Emila Svi so glumci odražali svoje uloge vanredno dobro, a naročito stari mornar Serafin i mladi kapetan Žiže. Uspeh je priredbe bio vrlo dobar i dvorana je bila dupkom puna.

Čitam u našoj „Istri“, da je moj stric z Ante Kalokira iz Lovrana imenovao upravnikom pošte na Sušaku, a isto tako i da je njegova kćerka Desanka diplomirala na filozofskom fakultetu u Ljubljani. Rađujem se i čestitam im od srca! — Mary Vidošič, New York.

DAR ISTARSKOJ SIROTI NJI

Prigodom trostruke svadbe Mirka, Ede i Silva Gortana sabrano je za istarsku sirotinju 200 — dinara. Novac predan našoj redakciji bit će priredben svrsti.

POŠALJITE PRETPLATU

Uz ovaj broj izlazi i „Istra“ u četvrtak. — Pretplata za cijelu godinu 48 D, za pola godine 24 D. Za inozemstvo dvostruko, za Ameriku tri puta. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Tisak: Jugoslovenska Štampa d. d., Zagreb, Masarykova ul. 28a. — Rukopisi se ne vraćaju

KRITIKA O MOTIKINOJ IZLOŽBI

Zagrebački „Obzor“ donio je u svom broju od 31. siječnja opširnu kritiku o Motikinoj izložbi, koja je završena punim moralnim a i prilično lijepim materialnim uspjehom. Ističući u početku prikaza da je Metika izbjegao opasnosti, koju su krije bijele harmonije njegovih radova u svojoj bljedoj dekadentnoj lepoti, kritičar (ili bolje kritičarka) V. M. piše:

„Danas međutim Motika traži nove kolorističke probleme kojima bi na platnu ili papiru riješio i fiksrano svoje realno doživljavanje motiva u prirodi. Prilikono se intenzivnije i jačoj boji kojom slobodno interpretira mrtve prirode, interieure, motive s mora. U tonkim modulacijama traži izraz za motive mostarskih ulica. Od nekadašnjih tankih naslaga boje, koje su po svom kvalitetu bile gotovo na granici naše vizuelne percepcije. Motika se toliko udaljio da danas, htijuci evocirati što vjerniji utisak o stvarnoj gradji prikazanog predmeta, lijepi na papir debele naslage sadre. Tako pejsaži Mostara, pa „Džamija“ toniski koncipirani inadu plastičnih vrijednosti, u punom smislu riječi. Manje konstruktivan, ali nama bliži je slikar-pjesnik Motika. — Njegovi vrtovi prekaljeni tjanjem atmosfere i zasićenim drhtavim šarama proljetnog sunca nose u sebi bogatu lestvicu lirskih ugođaja. Lirske predispozicije dovele su Motiku da kulita intinog interieura. Njegov „interieur rouge“, onaj u plavom tonalitetu, pa onaj „Uz cvijeće“, „Kulnig“, „Saren interieur“ ponekad su sklec na papiru, ponekad gotovi, zaključeni radovi gdje je Motika podaljšivo vodio kist u suprotnu i likim arabeskom žive boje. Sve te koncepcije inadu u sebi mnogo slikarskog rafinamenta i bravure, te pečate lirskih, subjektivnih osjećaja. To su intinme biljeske spontanih doživljaja sunpline i osjećajne prirode. Od pedesetak radova nije nam moguće sve nabrojiti, ali treba još spomenuti „Neretu“, temperamentalno zaljublenu u finom zelenkastom tonalitetu, „Behu“ punu rafinamenta, „U parku“ i neke pejsaže s mora.

U provincijskoj tišini Mostara Motika ipak ne fale poticaji za rad i za nove probleme. On je u ovih nekoliko godina nakon svoje velike retrospektivne izložbe u Modernoj galeriji mnogo radio, a taj je rad značilo za njega ulaganje novih puteva. Oledajući kartone i papire kojima se Motika služi kao podlogom za svoje radove, nehotice se nameće čovjeku pitanje o trajnosti tih slika. Slikar se danas ne brine mnogo za trajnost svojih radova. Inat ome više razloga. Oledajući Motikine radove, ne može se čovjek riješiti neugodnog osjećaja i žaljenja, da ti kartoni, svimim li nagnuvani ne će trajno sačuvati vrijedne emanacije Motikina talenta.

TALIJANSKI PRIJEVODI NA HRVATSKI U PROŠLOJ GODINI

U „Obzoru“ (u broju od 30. I.) objavljuje se Stanko Gasparović „Prijehid hrvatske prijevodne literature u godini 1939.“ Kako se iz njegova osvrtu na prošlogodišnju hrvatsku prijevodnu literaturu svjetskih pisaca vidi po narodnostima su najbrojnije zastupani Slavenci (Rusi 4 knjige, Česi 3, Polanci 1) zatim dolaze Nijemci (6), Englezi (5), Francuzi (4), Amerikanci (3), Talijani (2) i Japanci s jednom knjigom. Od tih devet talijanskih knjiga jedna je „Antologija talijanskih lirike“ što ju je izdala Andrejčeva Zabavna biblioteka, a druga je prijevod Bereate „Lulae“, koja je izšla u Jeronimskoj knjižnici.

Josip Rakovčček sedemdesetletnik

Le teško se moremo sprizajziti u misli, da je naš rojak in predsjednik društva „Soca“ u Celju, gospod Josip Rakovčček te dni priznavao svoje sedemdesetletnik, saj ga poznamo vsi prav po njegovem nekadašnjem ognju in po njegovem borbenem idealizmu in po njegovem borbenem vrduhu, s katerim se uveljavja v naših vrstah. Ker pa istine pričajo, da je rojalst dan prvi, so tudi mi pridružujemo vsem onim, ki so mu ob tej priliki čestitali in mu želimo, da bi se dolga hila s svojim delom in s svojo besedo v naših vrstah kot zjed naš mlađši generaciji!

Jedna emigrantska svadba u Beogradu

U subotu 3 o. m. vjenčali su se u Beogradu g. Ernest Cok rodom iz Lonjere kraj Trsta, sa gđicom Frankom iz Baške na otoku Krku. Kumaovali su im g. Draška Cvetković i g. dr Ivan Marija Cok.

Potrebno je da se o tom vjenčanju kaže još nekoliko riječi. Ta je svadba bila za nas emigrante prava naša emigrantska, omladinska svadba, koja je bila obilježena našim narodnim karakteristikama i veseljem. Proslavljena je bila u društvenim prostorijama u krugu omladine, koja je izrazila svoju želju da može tom prilikom imati u svom krugu svoje drage Franku i Ernesta. Na ovom mjestu moramo im u ime sveukupne omladine kao i naših prijatelja, ponoviti naše iskrene i toplje omladinske čestitke. — Odbor oml. sek.

TROSTRUKA SVADBA

Zagreb. U nedjelju, 4. veljače, obavljena je u Zagrebu trostruka istarska svadba. Gost su se dana vjenčala najednamput tri Istrana, tri brata Mirko, Edo i Silva Gortan, sinovi naše zemljaka Ivana Gortana, rodom iz Berna, a sada činovnika Kasacionog suda u Zagrebu, koji je nedavno i sam sa svojom suprugom Katicom proslavio srebrni pir. Svadba je bila naročito srećana, a raspoloženje pićino istarsko s mnogo pjesme i vedrine.

Srećnim mladencima, a i njihovim roditeljima naše srdačne čestitke s mnogo iskrenih želja.

NAŠI POKOJNICI

SEVERIN FLORJANČIĆ

U prizrenskoj bolnici je umro 13. januara o. g. vojniki Severin Florjančić, gorčki Slovenac.

— Trojica vojnika, koji služe u Albaniji, svi rodom iz Gorike donosili su po dužnosti postu na ih se zanjavio mrak i snijeg. Lutajući našli su nekui kucevic u blizini granice ali ih ljudi iz straha nisu pustili unutra. Jedan se ipak nekako spasio, drugi se preko nje iadno spreznuo, a Florjančić su doveli u našu bolnicu u Prizrenu. Imao je barem polju sreću, da u namo lijepe primiti sv. skramente umirućih, te od svoga zemljaka. Zatim su mu odrezali spuznuto nogu, ali mu to mak nije moglo spasiti života. Pošto je prevoz zbog zime bio onemogućen to su ga zakopali u Prizrenu. Trojica brata rodom iz Gorike nosili su lijepe vijenac, što su na poklonili ožalošćeni zemljaci mlade žrtve.

MATE DVORNIČIĆ:

ČAKAVŠTINA U KOZMOLOGIJI I HISTORIJI

(Nastavak)

Koje drago dugo i daleko. Moje kolo je odavle do mora. Toliko je do drugoga moga!

More mi je kuća i dvorovi.

Kod starih Slavena u Pomorju i oko Stetina, kad se je želo ženske su žetelice sprave umakale u more i blagosiljavale ih prije žetve.

Starobugarkinje pod karposom po žetvi održavale su u Solunu svetosti, plesove i kupanje u moru. U Karpatima djevojke se gole kupaju u rijeci na mjeseci. Kod nas u moru nakon što se blagosiljiv. More je poseban svijet. Ono ima svoje duhove, naše „rusalke“ primorske, kao što šuma ima svog lesija. Izim toga more ima i svoje demone: zmajevu, koji proždriju ljude, mornare i ribare. Ima svoje nemani, svoje morske pse, polipe, morske zmije i balene, ali ujedno imade i svoje sirene: „opol-ribi i pol-divojke te tritone, morske konjice itd. A koliko je mornara i ribara očarano po njima. Slične sirenama su vile: oblatkinje vodariče, šumske vile, prijateljice pastira, koje piešu oko oko lovki ili zdenaca. Zdenac i vila i konj. To su tri faktora stare orijentalne mitologije i historije radi kojih je nastala čitava re-

volucija kao i radi trave. Zdenca su stari Hatid (semitski narod u Maloj Aziji, zadnji njihov grad: Troja) gradili uz grobove na brdima ali nije smjelo biti groba bez zdenca, da može otpivac napiti se i njegov duh otpočnuti kraj zdenca.

»Oj studenče živa vodo moja! Va tebi je voda vazda hladna A najviše u nedilju večer! Kad se drago kraj studenca šeće»

U Makarskoj narodnoj pjesmi: »Razboli se Jovo jeno momec imade svršetak:

»Ako umrem pokopaj me majko! Al me ne kopaj di se drugi kopa, Neg me kopaj kraj Marina stana, Kadi moja lipa vila spava.

Sagradi mi četiri prozora, Prvi prozor otkud senca sija Drugi prozor otkud kiša liva, Treti prozor gdi mi vila biva A četrti gdi mi draga biva ..

Uz grob veži moga siva vranca Zobi mu dajte piti mu nedajte Nek me vranac plače Kad me draga neče.»

Dakle čisto prema orijentalnim mitvačkim gradovima Sarghul, El-Hilba i dr. Gradisćanska pjesma imade mnogo sličnih pjesama u kojima se traži privezanje vranca na grobu i zdenac kraj groba. Uz demone Slaven imade želo bogove: Crnilub (Šatajajk piše u „Danilo Hirskego u Crnom bogu, čiji se je kip našao u slavenskom Vojinuru, sada njemačkom Weymaru). — Medju te Crne bogove spada i Čor i Kostelj.

U njihove sluge spadaju: kudinci, more, štrige. Kao sluge dobrih bogova služe: karsnici, poplmi, koji se radjaju pod kapicom i sa popovskom štolom. — Medju neškodljive žle sluge Crnog boga spadaju: maličice, malik, mrkalji. — Staroorijentalnom bogu proljeća Tamuz odgovara naša Vesna, božica proljeća. Njoj je podvrgnuta sva vegetacija U beogradskoj »Smotri« od marta 1937 br. 5—6 imade zgodna radnja od Dž. Frezera: Uticaj polova na bilje.

U toj radnji dokazuje pisac da su naši pretci personificirali sile bilja kao muško i žensko biće i pokušavali po principu homeopatične ili imitativne madrije da postaknu rastenje, u bilnskom svijetu predstavama braka šumskih božanstva i kralja i kraljice Maja troičkog mladoženje itd. On zaključuje, da te predstave nisu bile obične alegorične i simbolične drame, pastore. Tu dolazimo do našeg zelenog Jura i šegana, uranaka, maovki, te dodolskih i perporuša (ruho od per). U Bašci na Krku zovu prporušku: trtina. Dodolske

ti, pjesme zovu se po tom što se djevojka pokrize lišćen i cvljećem od glave do dole. Te obredne pjesme proljetne inadu svrhu umiliti se Vesni, da proljeće bude kisovito a u najgorom slučaju rosno. — Zato se krope vodom te djevojke obučene u cvijeće. — Jurjevske pjesme zadržase se u Sv. Jakovu—Šiljevskom kraj Kraljevice. Dok je u starih Slavena bio običaj da svi mladi parovi ženjenjeni i oženjeni dočekuju u velom travnu: Sunce tj izlaz sunca, da se sunce zabode u zemlju i da je oplodi, što su svi takoređ radi, nadošja rimkat. erkva zabranila je to i ostavila samo simbol tog šeganja: ili voganja: voganje ispod uljike ili smokve.

»Voži se, voži Anjeliko moja Ki ćeš da te vože? Fran Antin? Koliko će te voeat? Koliko voga? Koga ćemo nioj dat? (da je vožel) Koliko puti će njoj ga dati«

(Nikada ne smije reći ime mladiceva oca već uvijek matere).

Naše bugaršće nisu naše originalne pjesme. One su orijentalnog, hatidskog porijetla. To su frulske tužaljke za mrtvim. Dapače i naš zadržani život, sa županima na čelu tj zedruge o kojima Dabinović govori u »Hrvatskom drž. pravu« (držec kao da su bizantskih porijetla), nisu van hetitskog porijetla, dakle od naroda koji je u našim stranama stanovao prije kolonija Feniciana oko 3000 godina prije Krista. (Da je to me tako vidi posebne studije o nazivima naših mjesta). (Nastavit će se)